

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 245/2019

**Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Β' Τακτική Ολομέλεια
Συνεδρίαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Ιωάννης – Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Πρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Χρυσαφούλα Αυγερινού, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Βασιλική Πανταζή, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αντιπρόεδροι Ν.Σ.Κ., Ασημίνα Ροδοκάλη, Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Αικατερίνη Γρηγορίου, Γαρυφαλλιά Σκιάνη, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αθηνά Αλεφάντη, Παναγιώτης Παππάς, Σταύρος Σπυρόπουλος, Ευσταθία Τσαούση, Βασίλειος Κορκίζογλου, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Νικόλαος Καραγιώργης, Μαρία Σπάσου, Ιουλία Σφυρή, Ιωάννης Χαζηνέκουρας, Στέργιος Κίκας, Αθανάσιος Θεοχάρης, Δημήτριος Κατωπόδης, Μιχαήλ Τζουμβάρας, Αναστασία Ζαφειριάδου, Ιωάννα Λεμπέση, Ευτυχία Κασομένου και Περικλής Αγγέλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Παντελεήμων Παπαδάκης, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη/Γραφείο Υπουργού, με αριθμό 1194/6-12-2019.

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται αν νομίμως κηρύσσεται απόρρητη και εξαιρείται από την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 4412/2016 και 3978/2011, κατά τροποποίηση της απόφασης της Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό 16/27-06-2019 με τις αιτιολογίες που παρατίθενται στο έγγραφο του ερωτήματος, η

διαδικασία σύναψης προμήθειας εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφάλειας μορφοτύπου ID1.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Β' Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την απόφαση του Υφυπουργού Δημόσιας Τάξης, με αριθμό 8028/1/96-ρμβ' και με ημερομηνία 28-11-2005: α) χαρακτηρίσθηκε απόρρητη η προμήθεια του εκτυπωτικού συστήματος έκδοσης πιστοποιητικών Intelligent Printing Systems IDS 600- GR και των αναλωσίμων του, προϊόντων της εταιρίας «T. P. Co Ltd», λόγω των απαιτούμενων υψηλών και αξιόπιστων προδιαγραφών ασφαλείας, για την αποτελεσματικότερη διασφάλισή τους από πλαστογραφήσεις, γεγονός το οποίο επιβάλλεται για την προστασία των ουσιαδών συμφερόντων της ασφαλείας της χώρας, β) εξαιρέθηκε από τις διατάξεις του ν. 2286/1995 και του π.δ. 370/1995 και γ) εγκρίθηκε η υλοποίησή της με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης Υπουργού Δημόσιας Τάξης, με αριθμό 8028/1/34 και ημερομηνία 27-08-2000.
2. Στη συνέχεια, συνήφθη σύμβαση μεταξύ του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και της παραπάνω εταιρίας η Σύμβαση, με αριθμό 3/2006 αντικείμενο της οποίας είναι η αντικατάσταση του εκτυπωτικού συστήματος έκδοσης διαβατηρίων, η προμήθεια των αναλωσίμων του, η προμήθεια του εξωφύλλου του διαβατηρίου με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και η παροχή υπηρεσιών συντήρησης, εκπαίδευσης κ.λπ., για χρονική διάρκεια δέκα (10) ετών, δηλαδή μέχρι 14-04-2016.
3. Την 14η-03-2017 υπεγράφη μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας) και της εταιρίας «T. P. Co Ltd» η Σύμβαση, με αριθμό ΑΠΔ 1/2016 με αντικείμενο την προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό μικροεπεξεργαστή (chip), καθώς και αναλωσίμων για την εκτύπωση διαβατηρίων και εγγράφων ασφαλείας μορφοτύπου ID1, με διάρκεια ισχύος μέχρι 14-04-2018 και με

δικαίωμα προαίρεσης (OPTION) ενός (1) επιπλέον έτους, δηλαδή έως και την 14-04-2019.

4. Με την επιστολή της, με ημερομηνία 24-07-2017 η εταιρία «T. P. Co Ltd» γνωστοποίησε στην Ελληνική Αστυνομία ότι, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης της Διεθνούς Διεύθυνσης Εκτυπώσεων Ασφαλείας του Ομίλου αυτής, η εταιρία «TG P. Ltd» έχει αναλάβει την εμπορία, τις πωλήσεις και τη διανομή των προϊόντων της εταιρίας «T. P. Co Ltd», σχετικά με τις εκτυπώσεις ασφαλείας στην Ελλάδα προκειμένου να βελτιστοποιηθούν η ασφάλεια και οι υπηρεσίες. Παράλληλα γνώρισε ότι τα αναλώσιμα εκτύπωσης θα συνεχίσουν να κατασκευάζονται από την εταιρία «T. P. Co Ltd».

5. Σε συνέχεια ερωτήματος της Διεύθυνσης Προμηθειών/ΑΕΑ, η Διεύθυνση Οργάνωσης και Νομικής Υποστήριξης/ΑΕΑ, με το έγγραφο, με αριθμό πρωτ. 1691/18/548614/17-03-2018 επεσήμανε ότι «χωρεί νόμιμη υποκατάσταση επιλεγείσας προμηθεύτριας ανώνυμης εταιρίας, σε περίπτωση καθολικής διαδοχής αυτής, στο πλαίσιο του δικαίου μετασχηματισμού των εταιριών, στην περίπτωση δε μεταβίβασης συγκεκριμένου κλάδου επιχειρηματικής δραστηριότητας και υπό την προϋπόθεση ότι υφίστανται λόγοι δημοσίου συμφέροντος, επιτρέπεται η έγκριση από την αρμόδια αρχή της υποκατάστασης του αναδόχου κρατικής προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών και εφόσον ο τρίτος που τον υποκαθιστά: i) έχει τα ίδια προσόντα που απαιτήθηκαν για την ανάθεση της σύμβασης στον αρχικό ανάδοχο και ii) διαθέτει τα αυτά εχέγγυα ικανότητας, αξιοπιστίας και φερεγγυότητας (οικονομικοτεχνικής και επιχειρηματικής) προς τον αρχικό ανάδοχο, ώστε να εξασφαλίζεται πλήρως η εκ μέρους του εκτέλεση της σύμβασης».

6. Με την Πρόσθετη Πράξη, με ημερομηνία 15-03-2019 τροποποιήθηκε η Σύμβαση, με αριθμό ΑΠΔ 1/2016 ως προς τη συνολική εκτιμώμενη αξία, παρατάθηκε ο χρόνος ισχύος της μέχρι την 14η04-2019 και προστέθηκε άρθρο 1^a, που ορίζει ότι, από την υπογραφή της Πρόσθετης Πράξης, ο όρος προμηθευτής αναφέρεται στην εταιρία «TG P. Co Ltd», η οποία και αναλαμβάνει εφεξής όλες τις απορρέουσες από τη σύμβαση υποχρεώσεις και ευθύνες της αρχικής προμηθεύτριας, ήτοι της «T. P. Co Ltd».

7. Ενόψει της λήξης της παραπάνω σύμβασης, με την απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό 16/27-06-2019: α) κηρύχθηκε εκ νέου απόρρητη η

προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων του υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφάλειας μορφοτύπου ID1, για χρονικό διάστημα από την υπογραφή της σχετικής σύμβασης και μέχρι την 14η-04-2021, με δυνατότητα προαίρεσης (OPTION) για παράταση της ισχύος αυτής μέχρι ένα (1) επιπλέον έτος, για την προστασία των απορρήτων υψηλών προδιαγραφών ασφάλειας των εγγράφων αυτών, προς αποφυγή πλαστογράφησης ή αντιγραφής τους, όπως επιβάλλεται για την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων της ασφάλειας της Χώρας, β) εξαιρέθηκε η προμήθεια αυτή από τις διατάξεις του ν. 4412/2016 και του ν. 3978/2011 και γ) αποφασίσθηκε η διενέργεια της με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, με λήψη προσφοράς από την εταιρία «TG P. Ltd».

8. Ως λόγο που υπαγόρευσε, την κλήση της συγκεκριμένης εταιρίας για την υποβολή προσφοράς, επικαλείται η παραπάνω απόφαση τη βεβαίωση της εταιρίας «T. P. Co Ltd», με ημερομηνία 23.1.2019 με την οποία βεβαιώνεται ότι τα αναλώσιμα, που χρησιμοποιούνται από το εκτυπωτικό σύστημα IDS 600-GR, κατασκευάζονται αποκλειστικά από την εταιρία αυτή και δεν είναι διαθέσιμα στο ελεύθερο εμπόριο σε άλλη εταιρία, πλην της εταιρίας «TG P. Ltd». Βεβαιώνεται, επίσης, ότι δεν είναι δυνατή η χρήση αναλώσιμων άλλης εταιρίας στο ανωτέρω εκτυπωτικό σύστημα, τόσο λόγω ασυμβατότητας, όσο και λόγω τεχνογνωσίας που κατέχει μόνο η παραπάνω εταιρία. Τα ίδια αναφέρονται επίσης στο έγγραφο της Διεύθυνσης Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/ΑΕΑ, με αριθμό πρωτ. 8030/26/25-δ' /25-1-2019 όπου σημειώνεται επιπρόσθετα ότι το σύστημα εκτυπώσεων πολλαπλών εγγράφων ασφάλειας που διαθέτει, προορίζεται για αποκλειστική χρήση από κυβερνήσεις και τα αναλώσιμα, που χρησιμοποιούνται, κατασκευάζονται από την εταιρία αυτή, με σκοπό τη χρήση τους αποκλειστικά από τη συγκεκριμένη Υπηρεσία.

9. Κατόπιν αυτών, υποβλήθηκε, με το έγγραφο του Γραφείου Υπουργού του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό πρωτ. 394/9-9-2019, ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, που είχε ως εξής: «Ερωτάται: (α) Αν η προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφάλειας μορφοτύπου ID1: (αα) νομίμως κηρύχθηκε απόρρητη με την υπ' αριθμ. 16/2019 από 27-06-2019 απόφαση Υπουργού

Προστασίας του Πολίτη, με τη διαλαμβανόμενη σε αυτήν αιτιολογία και (ββ) νομίμως εξαιρέθηκε από την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 4412/2016 και 3978/2011 και (β) Αν αιτιολογείται επαρκώς η απόφαση για προσφυγή στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης με λήψη προσφοράς μόνο από την εταιρία «TG P. Ltd», μόνο με επίκληση της από 23-01-2019 βεβαίωσης της εταιρίας «T. P. Co Ltd» και του υπ' αριθμ. 8030/26/25-δ' από 25-01-2019 εγγράφου της Διεύθυνσης Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/ΑΕΑ».

10. Μετά την υποβολή του προαναφερομένου ερωτήματος, εστάλη στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου Προστασίας του Πολίτη το έγγραφο του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη/Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας/Κλάδος Οικονομικοτεχνικής Υποστήριξης & Πληροφορικής/Διεύθυνση Προμηθειών, με αριθμό πρωτ. 3021/22/1-κα' /19-9-2019 στο οποίο αναφέρονταν τα εξής: «*Αναφορικά με το αντικείμενο του θέματος, υποβάλλεται, εκ νέου, το ανωτέρω (α) σχετικό ερώτημα του κ. Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με την επισήμανση ότι η Δ/νσή μας συμφωνεί ως προς τα διαλαμβανόμενα στο περιεχόμενο αυτού. 2. Επιπλέον των ανωτέρω, όπως προκύπτει από το ως άνω (β) σχετικό [πρόκειται για το υπ' αριθμ. 8030/26/25-δ' από 25-01-2019 εγγράφου της Διεύθυνσης Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/Α.Ε.Α.(IDS 600-GR) προορίζεται για αποκλειστική χρήση από κυβερνήσεις και τα αναλώσιμα που χρησιμοποιούνται δεν πωλούνται στο ελεύθερο εμπόριο αλλά κατασκευάζονται από την εταιρεία «T. P. CO LTD» με σκοπό τη χρήση του αποκλειστικά από την προαναφερόμενη Διεύθυνση. Κατά συνέπεια στο εν λόγω εκτυπωτικό σύστημα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναλώσιμα διαφορετικά από αυτά που κατασκευάζει η εταιρεία «T. P. CO LTD».*

11. Για το πιο πάνω ερώτημα, το Δ΄ Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους απάντησε με τη γνωμοδότησή του, με αριθμό 188/2019 ως εξής:

«(α) Ομόφωνα ότι, η υπ' αριθμ. 16/2019 από 27-06-2019 απόφαση Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, σχετικά με την προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφαλείας μορφοτύπου ID1, κατά το μέρος της που κηρύσσει απόρρητη την εν λόγω προμήθεια, τυγχάνει πλημμελώς αιτιολογημένη, διότι δεν αιτιολογείται σ' αυτή

ειδικότερα και με πληρότητα ότι τα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας της χώρας δεν μπορούν να διασφαλισθούν με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που η αναθέτουσα αρχή καθιστά διαθέσιμες σε μία διαγωνιστική διαδικασία ανάθεσης σύμβασης. Συνεπώς, δεν δύναται να εξαιρεθεί ως απόρρητη η ως άνω προμήθεια από την εφαρμογή της γενικής διαγωνιστικής διαδικασίας των διατάξεων των νόμων 4412/2016 και 3978/2011.

(β) Κατά πλειοψηφία ότι, η υπ' αριθμ. 16/2019 από 27-06-2019 απόφαση Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, σχετικά με την προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφαλείας μορφοτύπου ID1, κατά το μέρος της που αφορά στην, κατ' εξαίρεση, προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού για την απευθείας ανάθεση με λήψη προσφοράς μόνο από την εταιρία «TG P.», αιτιολογείται επαρκώς με τη ρητή αναφορά που γίνεται σε αυτήν στο υπ' αριθμ. 8030/26/25-δ' από 25-01-2019 αναλυτικό έγγραφο της Διεύθυνσης Λιαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/ΑΕΑ και κατ' ακολουθία η εξαίρεση είναι νόμιμη κατ' άρθρο 42 παρ. 2 περ. ε' του ν. 3978/2011, σύμφωνα και με τη σχετική επί του συγκεκριμένου θέματος νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου».

Η παραπάνω γνωμοδότηση διαβιβάσθηκε στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη με το έγγραφο του Γραφείου Νομικού Συμβούλου Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό πρωτ. 216 3516/22-10-2019 και εκκρεμεί η αποδοχή της. Κατόπιν αυτών υποβλήθηκε το εξεταζόμενο ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο

12. Στο άρθρο 15 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ» (Α' 147) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 15

Άμυνα και ασφάλεια

(άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) εφαρμόζεται στην ανάθεση δημόσιων συμβάσεων και σε διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, εξαιρουμένων των κατωτέρω συμβάσεων:
  - α) συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011 (Α' 137), β) συμβάσεων στις οποίες δεν εφαρμόζεται το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011 (Α' 137), σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 24 του εν λόγω νόμου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παρ. 1, στο μέτρο που η προστασία των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας δεν μπορεί να διασφαλιστεί με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που η αναθέτουσα αρχή καθιστά διαθέσιμες σε μία διαδικασία ανάθεσης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στο παρόν Βιβλίο.

Επίσης, και σύμφωνα με την περίπτωση α΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 346 της ΣΛΕΕ, το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παρ. 1, στο μέτρο που η εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου θα υποχρέωνε τη χώρα να παράσχει πληροφορίες, τη δημοσιοποίηση των οποίων θεωρεί αντίθετη με τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας της.

3. Όταν η διαδικασία σύναψης και η εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης ή του διαγωνισμού μελέτης κηρύσσεται απόρρητη ή πρέπει να συνοδεύεται από ειδικά μέτρα ασφαλείας, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, ιδίως δε τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 3978/2011 (Α' 137) και της απόφασης με αριθμ. 838/39/461322/14.8.2008 του Υπουργού Εσωτερικών (Β' 1632) το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται, υπό την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα κρίνει ότι τα εν λόγω ουσιώδη συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλιστούν με λιγότερα δραστικά μέτρα, όπως αυτά που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 2».

13. Περαιτέρω, στα άρθρα 16, 17, 35, 38, 42, 48 και 50 του ν. 3978/2011 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/EK – Ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας» (Α' 137) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 16 (άρθρο 2 της Οδηγίας)

Πιεδίο εφαρμογής

«1. [...] 2. Στον ειδικό τομέα της μη στρατιωτικής ασφάλειας και ιδίως για την εξυπηρέτηση αναγκών της δημόσιας και κρατικής ασφάλειας, ο παρών νόμος εφαρμόζεται και σε συμβάσεις που αφορούν προμήθειες, έργα και υπηρεσίες που συνάπτονται για την εξυπηρέτηση των αναγκών αυτών. [...]】

Άρθρο 17 (άρθρα 12 και 13 της Οδηγίας)

Εξαιρέσεις

Ο παρών νόμος πλην του πρώτου Μέρους δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) [...] δ) στις συμβάσεις για τις οποίες η εφαρμογή των διατάξεων του νόμου θα υποχρέωνε την Ελλάδα να παράσχει πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων θεωρεί ότι είναι αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας της [...]】

Άρθρο 35 (άρθρο 22 της Οδηγίας)

Ασφάλεια πληροφοριών

1. Όταν πρόκειται για συμβάσεις που απαιτούν ή περιλαμβάνουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, η αναθέτουσα αρχή περιλαμβάνει στα Έγγραφα της σύμβασης όλα τα αναγκαία μέτρα και απαιτήσεις για την απαιτούμενη ασφάλεια των εν λόγω πληροφοριών. Προς το σκοπό αυτόν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει η προσφορά να περιλαμβάνει, ιδίως τα ακόλουθα στοιχεία:

α) δέσμευση εκ μέρους του προσφέροντος και των υπεργολάβων που έχουν ορισθεί ότι θα διασφαλίσουν δεόντως την εμπιστευτικότητα των διαβαθμισμένων πληροφοριών που έχουν στην κατοχή τους ή οι οποίες θα υποπέσουν στην αντίληψη τους κατά τη διάρκεια της σύμβασης και μετά τον τερματισμό ή την ολοκλήρωση της σύμβασης, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις.

β) δέσμευση εκ μέρους του προσφέροντος να επιτύχει τη δέσμευση που προβλέπεται στην περίπτωση α' από άλλους υπεργολάβους στους οποίους θα αναθέσει Υπεργολαβία κατά την υλοποίηση της σύμβασης.

γ) επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τους υπεργολάβους που έχουν ήδη ορισθεί, οι οποίες να επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να διαπιστώσει για καθέναν από αυτούς αν διαθέτει τις απαιτούμενες δυνατότητες, προκειμένου να προστατευθεί δεόντως η εμπιστευτικότητα των διαβαθμισμένων πληροφοριών στις οποίες έχουν πρόσβαση ή τις οποίες θα κληθούν να παράσχουν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων Υπεργολαβίας τις οποίες θα ασκήσουν.

δ) δέσμευση εκ μέρους του προσφέροντος να παράσχει τις πληροφορίες που απαιτούνται στην περίπτωση γ' για τους νέους υπεργολάβους πριν την ανάθεση Υπεργολαβίας σε αυτούς.

2. Τα μέτρα και οι απαιτήσεις της παραγράφου 1 πρέπει να συμμορφώνονται προς τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας για τη διαπίστευση ασφαλείας, ιδίως δε τις διατάξεις του Εθνικού Κανονισμού Ασφαλείας (ΕΚΑ) του ΓΕΕΘΑ/ΔΔΣΠ που κυρώθηκε με τη με αριθμό Φ.120/11/143542/Σ.2016/26-6-2008 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας (Β'1369) και του Εθνικού Κανονισμού Βιομηχανικής Ασφαλείας (ΕΚΒΑ) της ΓΕΕΘΑ/ΔΔΣΠ, που εγκρίθηκε με τη με αριθμό 120/1/136775/Σ.486/14-2-2005 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας (Β'338) ή προς τις τυχόν ειδικές διατάξεις περί ασφάλειας πληροφοριών που περιλαμβάνονται σε διμερείς και διεθνείς συμφωνίες τις οποίες έχει συνάψει η Ελλάδα.

Διαπιστεύσεις ασφαλείας σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούνται κατ' αρχάς ισότιμες με εκείνες που εκδίδονται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, με την επιφύλαξη της δυνατότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας να διενεργήσει και να λάβει υπόψη του περαιτέρω έρευνες με δική του πρωτοβουλία, εάν θεωρηθεί αναγκαίο.

Άρθρο 38 (άρθρα 25 και 29 παράγραφος 1 της Οδηγίας)

Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων

1. Οι συμβάσεις του παρόντος Μέρους συνάπτονται σύμφωνα με τις ακόλουθες διαδικασίες: α) την κλειστή διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 39, β) τη διαδικασία διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 40, γ) τη διαδικασία ανταγωνιστικού διαλόγου, σύμφωνα με το άρθρο 41 και δ) σε ειδικές περιπτώσεις, τη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 42. [...]

Άρθρο 42 (άρθρο 28 Οδηγίας)

1. [...] 2. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προσφεύγει στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, στις περιπτώσεις συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών: α) [...] ε) εάν, για λόγους τεχνικούς ή σχετικούς με την προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων, η σύμβαση μπορεί να ανατεθεί μόνο σε συγκεκριμένο οικονομικό φορέα οι τεχνικοί λόγοι για τους οποίους μόνον ένας οικονομικός φορέας μπορεί να εκτελέσει τη σύμβαση πρέπει να αιτιολογούνται ειδικά.

[...]

Άρθρο 48 (άρθρα 30 παράγραφοι 2, 3 και 31 της Οδηγίας)

Δημοσίευση προκήρυξης και ανακοίνωσης ανάθεσης σύμβασης

1. Η αναθέτουσα αρχή που επιθυμεί να συνάψει σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο κάνοντας χρήση κλειστής διαδικασίας, διαδικασίας διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού ή ανταγωνιστικού διαλόγου γνωστοποιεί την πρόθεση της αυτή με προκήρυξη διαγωνισμού, η οποία δημοσιεύεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Η αναθέτουσα αρχή που έχει συνάψει σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο, αποστέλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ειδοποίηση με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης, το αργότερο σαράντα οκτώ ημέρες μετά τη σύναψη της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο. Η ανακοίνωση ανάθεσης σύμβασης ή συμφωνίας-πλαίσιο δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περίπτωση συμφωνίας-πλαίσιο που έχει συναφθεί σύμφωνα με τα άρθρα 43 έως 45, η αναθέτουσα αρχή απαλλάσσεται από την αποστολή ειδοποίησης με τα αποτελέσματα της σύναψης κάθε σύμβασης που βασίζεται στη συμφωνία-πλαίσιο.
3. Ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύναψη της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο μπορεί να μην δημοσιεύονται, σε περίπτωση που η γνωστοποίηση των πληροφοριών αυτών θα μπορούσε να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη προς το δημόσιο συμφέρον, και ιδίως τα συμφέροντα άμυνας ή ασφάλειας, ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα δημοσίων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ αυτών.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκηρύξεις συμβάσεων των οποίων η δημοσίευση δεν είναι υποχρεωτική σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 50

Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο

1. Η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, πλέον της δημοσίευσης σύμφωνα με το άρθρο 48, να δημοσιεύει την προκήρυξη στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας ής Κυβερνήσεως. [...].

14. Τέλος, στο άρθρο 1 της υπ' αριθμ. 8028/1/34/27.8.2000 απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης «Διαδικασία προμηθειών και πληρωμής υλικοτεχνικού εξοπλισμού της Ελληνικής Αστυνομίας, που εξαιρούνται από τις διατάξεις του ν. 2286/1995 και βαρύνουν τις πιστώσεις των απορρήτων δαπανών» (Β' 1101), που εκδόθηκε κατ' επίκληση των διατάξεων των νόμων 1558/1985, 2800/2000, 2286/1995, 2362/1995 και 2522/1997, όπως ισχύει, ορίζεται ότι:

«1. Με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης διενεργούνται οι προμήθειες της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες εξαιρούνται με τις διατάξεις του άρθρου 1, παρ. 5 περ. II, εδάφ. γ', δ' και ε' του Ν. 2286/1995 "Προμήθειες του Δημόσιου Τομέα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων", από το πεδίο εφαρμογής αυτού και βαρύνουν τις πιστώσεις των απορρήτων δαπανών. Οι προμήθειες που διενεργούνται σύμφωνα με την παρούσα απόφαση δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Ν. 2286/1995, Ν. 2522/1997, π.δ. 370/1995 και π.δ. 394/1996 [...]】

4. Η διαδικασία υλοποίησης των προμηθειών, που διενεργούνται σύμφωνα με την παρούσα θα διενεργείται με απ' ευθείας ανάθεση, με λήψη προσφοράς από συγκεκριμένο προμηθευτή ή με έρευνα αγοράς με πρόσκληση ενδιαφέροντος με ή χωρίς δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης, από τη Δ/νση Οικονομικών/Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας ή και από άλλη Υπηρεσία ανάλογα με τη φύση του υπό προμήθεια υλικού. [...].

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου

εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τίθενται υπόψη μας από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

15. Από τον συνδυασμό των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 15 του ν. 4412/2016 με αυτές των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 1 της απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, με αριθμό 8028/1/34/27.8.2000 προκύπτει ότι οι συμβάσεις που συνάπτονται προς εξυπηρέτηση αναγκών της δημόσιας και κρατικής ασφάλειας και χαρακτηρίζονται απόρρητες, εφόσον κρίνεται ότι ο ως άνω χαρακτηρισμός επιβάλλεται προς διασφάλιση των ουσιωδών συμφερόντων της χώρας, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016 και διενεργούνται με βάση το εξαιρετικό καθεστώς των διατάξεων της προαναφερόμενης υπουργικής απόφασης (βλ. την Πράξη του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με αριθμό 15/2017).

16. Περαιτέρω, η σύναψη δημοσίων συμβάσεων στους τομείς της άμυνας και της δημόσιας ασφάλειας διέπεται στην ελληνική έννομη τάξη, κατά βάση, από το ν. 3978/2011. Με τις διατάξεις του νόμου αυτού, ενσωματώθηκαν στην εσωτερική νομοθεσία μας οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/81/EK, με την οποία επιδιώχθηκε ο συντονισμός των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών, που συνάπτονται στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας. Οι δημόσιες συμβάσεις που καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της Οδηγίας 2009/81/EK είχαν εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της γενικότερης περί δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών Οδηγίας 2004/18/EK (άρθρο 10 της Οδηγίας 2004/18/EK, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 71 της Οδηγίας 2009/81/EK) [βλ. ΣτΕ 3618/2013, δημοσίευση ΝΟΜΟΣ] και ήδη εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νεότερης αντίστοιχης Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) [βλ. Δημήτριος Ράϊκος, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, β' έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σσ. 110-114]. Στην πτο πάνω κατηγορία δημοσίων συμβάσεων υπάγεται και η εξεταζόμενη προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφαλείας μορφοτύπου ID1, διότι εξυπηρετεί ανάγκες που αφορούν στη δημόσια και κρατική ασφάλεια (βλ. τις Πράξεις του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με αριθμούς 15/2017 και 033/2019).

17. Από τον συνδυασμό της διάταξης της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 15 του ν. 4412/2016 με αυτήν της παραγράφου 2 του άρθρου 16 του ν. 3978/2011 προκύπτει ότι οι συμβάσεις που υπάγονται στο δεύτερο μέρος του ν. 3978/2011 (άρθρα 14 επ.), δηλαδή στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2009/81/EK, όπως είναι και οι συμβάσεις προμηθειών στον ειδικό τομέα της μη στρατιωτικής ασφάλειας για την εξυπηρέτηση αναγκών της δημόσιας και κρατικής ασφάλειας (βλ. και προοίμιο 8, 11 της παραπάνω Οδηγίας), εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του πρώτου βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) του ν. 4412/2016. Συνεπώς και μόνο το γεγονός ότι η προμήθεια αυτή, ως αφορώσα στη δημόσια και κρατική ασφάλεια, διέπεται καταρχήν από τις διατάξεις του ειδικότερου ν. 3978/2011, αρκεί για να εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής του γενικότερου περί προμηθειών ν. 4412/2016, ακόμη και αν δεν κηρυχθεί απόρρητη.

18. Περαιτέρω, σύμφωνα με την διάταξη της περίπτωσης δ΄ του άρθρου 17 του ν. 3978/2011, ο νόμος αυτός δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις, για τις οποίες η εφαρμογή των διατάξεών του θα υποχρέωνται την Ελλάδα να παράσχει πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων θα ήταν αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειάς της. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι συμβάσεις που κηρύσσονται απόρρητες, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, όπως είναι η απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, με αριθμό 8028/1/34/27.8.2000. Συνεπώς, οι συμβάσεις, που κηρύσσονται απόρρητες με βάση την προαναφερόμενη υπουργική απόφαση, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ν. 3978/2011.

19. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, οι εξαιρέσεις από την εφαρμογή των θεμελιωδών ελευθεριών πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συσταλτικής ερμηνείας (βλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά Insinööritoimisto Ins Tiimi, C-615/10, EU:C:2012:324, σκέψη 35). Ειδικότερα, η ανάγκη πρόβλεψης υποχρέωσης τήρησης εμπιστευτικότητας δεν κωλύει τη διενέργεια διαγωνισμού για να συναφθεί δημόσια σύμβαση (βλ. απόφαση της 8ης Απριλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-337/05, EU:C:2008:203, σκέψη 52) και ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των δεδομένων μπορεί να διαφυλάσσεται από την υποχρέωση τήρησης του απορρήτου, χωρίς να καθίσταται αναγκαία η μη τήρηση των διαδικασιών για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων (βλ. απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1989, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-3/88, EU:C:1989:606, σκέψη 15). Επίσης, η αναθέτουσα αρχή δύναται να ορίζει ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις ως προς

την καταλληλότητα και την αξιοπιστία των αναδόχων, να διαμορφώνει κατάλληλα τους όρους της προκήρυξης και της σύμβασης, να περιλαμβάνει σε αυτούς ρήτρες που να επιβάλουν στον ανάδοχο γενική υποχρέωση εμπιστευτικότητας και να αποκλείει από τη διαγωνιστική διαδικασία αυτούς που δεν παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις ως προς την τήρηση της παραπάνω υποχρέωσης (βλ. απόφαση της 20ης Μαρτίου 2018, Επιτροπή κατά Αυστρίας, C-187/16, EU:C:2018:194, σκέψεις 77, 89, 90, 91 και 93, με παράθεση της ως άνω νομολογίας).

20. Η κήρυξη μιας σύμβασης ως απόρρητης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Λημόσιας Τάξης (βλ. σχετ. ΝΣΚ 172/1996) και ήδη Προστασίας του Πολίτη για θέματα της αρμοδιότητάς του, η δε κήρυξη αυτή συνεπάγεται την τήρηση της εξαιρετικής διαδικασίας επιλογής αναδόχου, που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 1 της προαναφερόμενης υπουργικής απόφασης, με αριθμό 8028/1/34/27.8.2000. Σύμφωνα με αυτήν, οι (χαρακτηρισθείσες απόρρητες) προμήθειες γίνονται με απευθείας ανάθεση, με λήψη προσφοράς από συγκεκριμένο προμηθευτή ή με έρευνα αγοράς με πρόσκληση ενδιαφέροντος με ή χωρίς δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης από τη Δ/νση Οικονομικών/Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας ή και από άλλη Υπηρεσία, ανάλογα με τη φύση του υπό προμήθεια υλικού. Εισάγεται, λοιπόν, παρέκκλιση από τις αρχές της διαφάνειας και της προστασίας του ανταγωνισμού, αφού δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση αυτή η συνήθης κείμενη νομοθεσία, κυρίως οι διατάξεις των προαναφερομένων νόμων 4412/2016 και 3978/2011, με τις οποίες ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη οι αντίστοιχες ρυθμίσεις των Οδηγιών 2014/24/EΕ, 2014/25/EΕ και 2009/81/EΚ, που προβλέπουν κατά κανόνα τη διενέργεια διαγωνιστικών διαδικασιών. Προκειμένου δε να αποτραπούν ενδεχόμενες καταστρατηγήσεις της γενικής νομοθεσίας, με την εφαρμογή της προαναφερόμενης υπουργικής απόφασης, που αποτελεί εξαιρετικό δίκαιο, η κρίση της Διοίκησης για τον χαρακτηρισμό της σύμβασης απόρρητης απαιτείται, να είναι πλήρως και ειδικά αιτιολογημένη (βλ. Πράξη του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με αριθμό 15/2017, ΝΣΚ 188/2019).

21. Προκειμένου να θεωρηθεί νόμιμα αιτιολογημένη η παραπάνω κρίση της Διοίκησης, δεν αρκεί η γενική και αόριστη επίκληση της εξυπηρέτησης ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας. Καταρχάς, πρέπει στη σχετική απόφαση να γίνεται ρητή αναφορά ότι η συγκεκριμένη σύμβαση κηρύσσεται απόρρητη, περαιτέρω να προσδιορίζονται με ακρίβεια τα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας που επιβάλλουν

τον παραπάνω χαρακτηρισμό και να αιτιολογείται ειδικότερα ότι τα συγκεκριμένα ουσιώδη συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλισθούν με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που η αναθέτουσα αρχή καθιστά διαθέσιμες σε μία διαδικασία ανάθεσης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στους προαναφερόμενους νόμους. Ειδικότερα δε, όσο αφορά στην εξαίρεση από τις διατάξεις του ν. 3978/2011, πρέπει να αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους τα συγκεκριμένα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας δεν δύνανται να διασφαλισθούν με την εφαρμογή των ειδικών μέτρων που προβλέπονται στις διατάξεις του άρθρου 35 αυτού (βλ. Πράξη του ΣΤ' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με αριθμό 15/2017, ΝΣΚ 188/2019).

22. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως εκτίθεται στο συγκεκριμένο ερώτημα, η παράγραφος 25 της απόφασης της Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό 16/27-06-2019, η οποία διαλαμβάνει την αιτιολογία της, τροποποιείται ως εξής:

« [Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η Υπηρεσία αφού έλαβε υπ' όψιν: ...]

25. Το γεγονός ότι:

α. Τα χαρακτηριστικά ασφαλείας των εντύπων, τα οποία εκτυπώνονται από τη Διεύθυνση Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, ως και των αναλωσίμων που χρησιμοποιούνται για την προσωποποίηση αυτών, απαιτείται να είναι υψηλών και αξιόπιστων προδιαγραφών ασφαλείας, προκειμένου να επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή διασφάλισή τους σε απόπειρα πλαστογράφησης - παραποίησης ή αντιγραφής, γεγονός το οποίο επιβάλλεται για την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων της ασφάλειας της Χώρας. Επί των εγγράφων ασφαλείας εφαρμόζονται τα Διεθνή Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ασφαλείας, ως αυτά καθορίζονται από το Διεθνή Οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), ώστε όλα τα έγγραφα ασφαλείας να περιλαμβάνουν εμφανή και αφανή χαρακτηριστικά, τα οποία διακρίνονται σε «κοινά», γνωστοποιούμενα στις Αρχές Ελέγχου και σε «απόρρητα», γνωστοποιούμενα αποκλειστικά στη Διεύθυνση Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/Α.Ε.Α. και στον προμηθευτή, τα οποία ουδόλως δημοσιοποιούνται σε τρίτους.

β. Σε περίπτωση μη τήρησης των ιδιαίτερων αυτών μέτρων ασφαλείας, ελλοχεύει ο κίνδυνος πλαστογράφησης και χρήσης των εν λόγω εντύπων από άτομα ή ομάδες

τρομοκρατικών οργανώσεων, οργανώσεων που δρουν στο πλαίσιο οργανωμένου εγκλήματος, διακινητές μεταναστών κ.λπ., που σκοπεύουν να εισέλθουν ή να δράσουν στη Χώρα και κατ' επέκταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλες χώρες (ιδίως στις Η.Π.Α.), προκαλώντας πλήγμα στην εσωτερική ασφάλεια αυτής, θέτοντας περαιτέρω υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία και το κύρος της σε διεθνές επίπεδο.

γ. Ο άκρως απόρρητος χαρακτήρας των τεχνικών προδιαγραφών, καθίσταται επιβεβλημένος προκειμένου να μην γίνονται ευρέως γνωστά στο κοινό τα επί μέρους τεχνικά χαρακτηριστικά και οι δικλείδες ασφαλείας που τα συνοδεύουν, ώστε [να] εξασφαλισθεί το βέλτιστο επίπεδο ασφαλείας του ελληνικού διαβατηρίου, αλλά και των λοιπών εγγράφων ασφαλείας από πλαστογραφήσεις, απομιμήσεις και παραποιήσεις. Τονίζεται ότι οιαδήποτε δημοσιοποίηση των απορρήτων μέτρων ασφαλείας σε περισσότερα των απολύτως αναγκαίων προσώπων, θα θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη δημόσια τάξη και ασφάλεια.

δ. Η περαιτέρω χρήση του υφισταμένου εκτυπωτικού συστήματος IDS 600-GR της Διεύθυνσης Λιαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/Α.Ε.Α. καθίσταται επιβεβλημένη για τουλάχιστον δύο επιπλέον (2) έτη, προκειμένου να διασφαλισθεί η ομαλή και απρόσκοπη λειτουργία της Διεύθυνσης αυτής και η αδιάλειπτη έκδοση των εκδιδομένων/προσωποποιούμενων εγγράφων ασφαλείας. Από την Ελληνική Αστυνομία έχουν εκκινήσει οι διαδικασίες για την προμήθεια του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Εντύπων Ασφαλείας (Ο.Π.Σ.Ε.Α.), πλην όμως, πέραν δε του απαιτουμένου προς ολοκλήρωση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης χρόνου (εκτιμωμένου κατ' ελάχιστον σε περίπου -6- μήνες, από την ημερομηνία αποστολής της σχετικής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, μη υπολογιζόμενων τυχόν καθυστερήσεων που θα προκύψουν από την υποβολή τυχόν ενστάσεων ή ένδικων μέσων), το οριζόμενο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης/παράδοσης/εγκατάστασης και παραλαβής του εν λόγω συστήματος, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές/απαιτήσεις αυτού, προσδιορίζεται σε περίπου δεκαοκτώ (18) μήνες, από την ημερομηνία υπογραφής της σχετικής συμβάσεως.

ε. Σύμφωνα με τη διάταξη του εδαφίου (δ) του άρθρου 17 «Εξαιρέσεις» του Ν. 3978/2011, ορίζεται ότι: «δ) στις συμβάσεις για τις οποίες η εφαρμογή των διατάξεων του νόμου θα υποχρέωνε την Ελλάδα να παράσχει πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων θεωρεί ότι είναι αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας της...».

στ. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 15 «Άμυνα και Ασφάλεια» του Ν. 4412/2016, ορίζει ότι : «3. Όταν η διαδικασία σύναψης και εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης ή του διαγωνισμού μελέτης κηρύσσεται απόρρητη ή πρέπει να συνοδεύεται από ειδικά μέτρα ασφαλείας, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, (.....) το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται υπό την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα κρίνει ότι τα εν λόγω ουσιώδη συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλιστούν με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως αυτά που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 2.».

ζ. Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 38 του Ν. 3978/2011 «Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων» ορίζεται ότι: «Οι συμβάσεις του παρόντος Μέρους συνάπτονται σύμφωνα με τις ακόλουθες διαδικασίες:

- α) την κλειστή διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 19,**
- β) τη διαδικασία διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 40,**
- γ) τη διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου, σύμφωνα με το άρθρο 41 και**
- δ) σε ειδικές περιπτώσεις, τη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 42.».**

η. Αντίστοιχα στο νόμο 4412/2016 προβλέπονται οι διαδικασίες του ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού, η διαδικασία διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, η διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου και σε ειδικές περιπτώσεις, τη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού.

θ. Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 48 του Ν. 3978/2011 ορίζεται ότι: «2. Η αναθέτουσα αρχή που έχει συνάψει σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο, αποστέλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ειδοποίηση με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης, το αργότερο σαράντα οκτώ ημέρες μετά τη σύναψη της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο. Η ανακοίνωση ανάθεσης σύμβασης ή συμφωνίας-πλαίσιο δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (...).».

Επίσης στην παρ. 1 του άρθρου 50 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι: «1. Η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, πλέον της δημοσίευσης σύμφωνα με το άρθρο 48, να δημοσιεύει

την προκήρυξη στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. (...».

I. Αντίστοιχα, στις διατάξεις του νόμου 4412/2016 προβλέπεται η δημοσίευση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, καθώς και των αποτελεσμάτων αυτής στο διαδικτυακό τόπο Ε.Σ.Η.Λ.Η.Σ. και στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η ανάθεση της σύμβασης δημοσιεύεται στο διαδικτυακό τόπο Κ.Η.Μ.Δ.Η.Σ..

Ια. Σε περίπτωση που η Αναθέτουσα Αρχή κάνει χρήση των διαδικασιών που προβλέπονται στο νόμο 3978/2011, ήτοι της κλειστής διαδικασίας, της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού ή της διαδικασίας του ανταγωνιστικού διαλόγου, υποχρεούται να δημοσιεύσει τη σχετική προκήρυξη στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβέρνησης.

Ιβ. Επιπρόσθετα, στις ανωτέρω διαγωνιστικές διαδικασίες δύναται να λάβει μέρος οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας και ως εκ τούτου θα πρέπει να του χορηγηθεί το σώμα της σχετικής διακήρυξης μαζί με τα λοιπά στοιχεία και τις σχετικές τεχνικές προδιαγραφές - χαρακτηριστικά των υπό προμήθεια ειδών, προκειμένου να καταρτίσει την οικονομοτεχνική του προσφορά. Ο νόμιμος εκπρόσωπος έκαστου οικονομικού φορέα θα υποβάλλει μεν δήλωση εμπιστευτικότητας για τη διασφάλιση της εχεμύθειας των πληροφοριών που τίθενται υπόψη του, πλην όμως λόγω της πολυπλοκότητας και του μεγέθους του φυσικού αντικειμένου του υπόψη διαγωνισμού, θα πρέπει για τη κατάρτιση της προσφοράς του να συμμετάσχει πλήθος του προσωπικού αυτού και ενδεχομένως πρόσωπα άλλων οικονομικών φορέων, που θα εμπλακούν με την ιδιότητα του υπεργολάβου ή του δανείζοντα εμπειρία. Επομένως, η Αναθέτουσα Αρχή δεν έχει τη δυνατότητα να περιορίσει τη γνώση ευαίσθητων πληροφοριών ασφαλείας του Κράτους σε συγκεκριμένα πρόσωπα και ως εκ τούτου ενδεχόμενη διαρροή των ανωτέρω ευαίσθητων στοιχείων (άκρως απόρρητες τεχνικές προδιαγραφές, τεχνικές προσφορές των λοιπών συμμετεχόντων) δεν δύναται να αποτραπεί με μόνη την υποβολή δήλωσης εμπιστευτικότητας από το νόμιμο εκπρόσωπο έκαστου οικονομικού φορέα που θα ζητήσει να του χορηγηθεί αντίγραφο της διακήρυξης ή πρόσκλησης. Επίσης, υφίσταται κίνδυνος να ζητήσει οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας τη χορήγηση αντιγράφου της διακήρυξης ή της πρόσκλησης με μοναδικό

σκοπό να λάβει γνώση ο ίδιος ή έτερος φορέας, για λογαριασμό του οποίου ενεργεί, ευαίσθητων τεχνικών χαρακτηριστικών των διαβατηρίων της χώρας, προκειμένου να προβεί σε κακόβουλες ενέργειες σε βάρος αυτής (τρομοκρατικές ενέργειες, παράνομη διακίνηση μεταναστών, ενέργειες στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος κ.λπ.).

ιγ. Περαιτέρω, οι οικονομικοί φορείς που θα συμμετέχουν στη σχετική διαγωνιστική διαδικασία θα λάβουν γνώση των τεχνικών χαρακτηριστικών των ειδών που προσφέρει ο καθένας εξ' αυτών, επομένως πλήθος προσώπων θα έχει γνώση του συνόλου των οικονομοτεχνικών προσφορών που υποβλήθηκαν, συνεπώς και αυτής του τελικού Προμηθευτή, στον οποίο θα ανατεθεί η σχετική προμήθεια. Επισημαίνεται ότι η Αναθέτουσα Αρχή είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιήσει στους συμμετέχοντες, τα στοιχεία των τεχνικοοικονομικών προσφορών που πρέπει να αξιολογηθούν, προκειμένου να κριθεί το αποδεκτό ή μη των προσφορών, ακόμη και στην περίπτωση που κάποιος συμμετέχων οικονομικός φορέας χαρακτηρίσει ορισμένα στοιχεία της τεχνικοοικονομικής του προσφοράς ως εμπιστευτικού χαρακτήρα, επικαλούμενος τεχνικό ή εμπορικό απόρρητο. Εν κατακλείδι συνάγεται ευλόγως ότι ομοίως ενδεχόμενη διαρροή ευαίσθητων-διαβαθμισμένων πληροφοριών (άκρως απόρρητες τεχνικές προδιαγραφές, τεχνικές προσφορές των λοιπών συμμετεχόντων), δεν δύναται να αποτραπεί με την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται στο άρθρο 35 του Ν.3978/2011.

ιδ. Σε όλες τις διαγωνιστικές διαδικασίες που εφαρμόζεται ο Ν. 3978/2011, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, η Αναθέτουσα Αρχή υποχρεούται να δημοσιεύσει στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετική ανακοίνωση ανάθεσης της σύμβασης, η οποία σύμφωνα με το Παράρτημα IV Κεφ. "Γνωστοποίηση Συναφθεισών Συμβάσεων" του ίδιου πρέπει να περιέχει κατ' ελάχιστο τα ακόλουθα : «1. Επωνυμία και διεύθυνση της αναθέτουσας αρχής

2. Επιλεγέσσα διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης. Σε περίπτωση διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού (άρθρο 42) αιτιολόγηση της επιλογής αυτής

3.(...)

Συμβάσεις προμηθειών: είδος και ποσότητα των προϊόντων που παραδόθηκαν, κατά περίπτωση, ανά προμηθευτή - αριθμός αναφοράς της ονοματολογίας CPV(...)

4. Ημερομηνία σύναψης της σύμβασης

5. Κριτήρια ανάθεσης της σύμβασης

6. Αριθμός των παραληφθεισών προσφορών(...)

12. Ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης διαγωνισμού σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές δημοσίευσης που αναφέρονται στο παράρτημα VI (με εξαίρεση τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης)

13. Ημερομηνία αποστολής της παρούσας γνωστοποίησης».

Επομένως, θα γίνει ευρέως γνωστή η υπογραφή σχετικής σύμβασης για την ανάθεση της προμήθειας των εν θέματι ειδών, γεγονός που δύναται να επιφέρει ερωτήματα και σχετικές προσφυγές ενώπιον δικαστηρίων από οικονομικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά και έχουν εύλογο συμφέρον αναφορικά με την παρούσα προμήθεια. Επισημαίνεται ότι, ενώπιον του δικαστηρίου η Αναθέτουσα Αρχή είναι υποχρεωμένη να γνωστοποίησει στους διάδικους της διαδικασίας, κάθε στοιχείο σχετικό με την παρούσα προμήθεια, συμπεριλαμβανομένων του Τεύχους των άκρως απόρρητων τεχνικών προδιαγραφών. Επίσης, κρίνεται σκόπιμο για την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων της ασφάλειας της Χώρας να μην γνωστοποιηθεί ευρέως ότι η Ελληνική Αστυνομία προμηθεύεται τα ανωτέρω υλικά από το εμπόριο.

Ιε. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις των Ν. 4412/2016 και Ν. 3978/2011 στις διαγωνιστικές διαδικασίες των εν λόγω νόμων (ανοιχτή διαδικασία, κλειστή διαδικασία, ανταγωνιστικός διάλογος, διαπραγμάτευση με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού) δίνεται η δυνατότητα να υποβάλουν προσφορά και να ανατεθεί η αντίστοιχη σύμβαση για την προμήθεια των εν λόγω αναλωσίμων και εξωφύλλων, σε οικονομικούς φορείς ανεξαρτήτου Χώρας προέλευσης, με όπι τούτο συνεπάγεται.

Ιστ. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 1 της υπ.αριθμ 8028/1/34 από 27.8.2000 Απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, όπως ισχύει, ορίζεται ότι:

«4. Η διαδικασία υλοποίησης των προμηθειών, που διενεργούνται σύμφωνα με την παρούσα θα διενεργείται με απευθείας ανάθεση, με λήψη προσφοράς από συγκεκριμένο προμηθευτή ή με έρευνα αγοράς με πρόσκληση ενδιαφέροντος με ή

χωρίς δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης, από τη Διεύθυνση Οικονομικών/ Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας ή και από άλλη υπηρεσία ανάλογα με τη φύση του υπό προμήθεια υλικού.».

Κατόπιν των ανωτέρω εκτεθέντων, επισημαίνεται ότι, η επίκληση που γίνεται στους τεχνικούς λόγους για τους οποίους η εταιρεία «TG P. Ltd Co» είναι η μοναδική που δύναται να προσφέρει τα αναλώσιμα και τα εξώφυλλα του εκτυπωτικού συστήματος που ήδη κατέχει η ελληνική αστυνομία, γίνεται αποκλειστικά και μόνο προκειμένου να αιτιολογηθεί η προσφυγή στη διαδικασία της λήψης προσφοράς από το συγκεκριμένο προμηθευτή και όχι στη διαδικασία της διενέργειας έρευνας αγοράς με αποστολή πρόσκλησης ενδιαφέροντος, όπως ορίζεται για τις προμήθειες οι οποίες έχουν κηρυχθεί ως απόρρητες.

Ιζ. Επισημαίνουμε ότι, η Ελληνική Αστυνομία προμηθεύεται αδιαλείπτως από την εταιρεία «T. P. CO LTD», καθώς και τη θυγατρική αυτής « TG P. LTD» τα εν θέματι διαλαμβανόμενα είδη για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τα δεκατρία (13) χρόνια και τονίζεται ότι έχουν τηρηθεί εκ μέρους αυτού, μέχρι σήμερα, στο έπακρο η εχεμύθεια και η μυστικότητα των πληροφοριών σχετικά με τις άκρως απόρρητες τεχνικές προδιαγραφές των εγγράφων ασφαλείας τα οποία εκτυπώνει- προσωποποιεί η Διεύθυνση Διαβατηρίων και Εγγράφων Ασφαλείας/Α.Ε.Α., διασφαλίζοντας απόλυτα με τον τρόπο αυτό την αξιοπιστία των εγγράφων ασφαλείας. Επισημαίνεται ότι, πέραν των προαναφερομένων, η εν λόγω εταιρεία έχει ανταπεξέλθει πλήρως και χωρίς καθυστερήσεις στις συμβατικές υποχρεώσεις της σχετικά με τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης τόσο κρίσιμων για την εύρυθμη λειτουργία της Χώρας ειδών.

Ιη. Κατόπιν των ανωτέρω, [η] προμήθεια των εν θέματι ειδών, κρίνεται απαραίτητο να κηρυχθεί ως απόρρητη, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της Χώρας και να διενεργηθεί με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, με λήψη προσφοράς από συγκεκριμένο προμηθευτή, την εταιρεία «TG P. Ltd Co», σύμφωνα με την υπ' αριθ. 8028/1/34 από 27.8.2000 Απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης «Διαδικασία προμηθειών και πληρωμή υλικοτεχνικού εξοπλισμού της Ελληνικής Αστυνομίας, που εξαιρούνται από τις διατάξεις του Ν.2286/1995 και βαρύνουν τις πιστώσεις των απορρήτων δαπανών», ως ισχύει».

23. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από το σώμα της απόφασης της Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό 16/27-06-2019 η κρίσιμη προμήθεια εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων του υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφαλείας μορφοτύπου ID1, για χρονικό διάστημα από την υπογραφή της σχετικής σύμβασης και μέχρι την 14-04-2021, με δυνατότητα προαίρεσης (OPTION) για παράταση της ισχύος αυτής μέχρι ένα (1) επιπλέον έτος, κηρύσσεται ρητά ως απόρρητη (βλ. το διατακτικό της απόφασης). Περαιτέρω, με την προαναφερόμενη νέα παράγραφο 25 τίθεται, κατά τροποποίηση της προγενέστερης παραγράφου 25, νέα αιτιολογία στο σώμα της υπουργικής απόφασης, στην οποία, αφενός μεν αναφέρονται τα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας που διασφαλίζονται με την κήρυξη της συγκεκριμένης προμήθειας ως απόρρητης, αφετέρου δε μνημονεύονται οι λόγοι για τους οποίους τα παραπάνω συμφέροντα δεν δύνανται να διασφαλισθούν με μόνη την εφαρμογή των ειδικών μέτρων ασφάλειας που προβλέπονται στο άρθρο 35 του ν. 3978/2011.

24. Ειδικότερα, στη νέα παράγραφο 25, κατά τροποποίηση της υπό κρίση υπουργικής απόφασης, αναφέρεται ρητά ότι επιβάλλεται να κηρυχθεί η προμήθεια απόρρητη, εξαιτίας ουσιωδών συμφερόντων της ασφάλειας της χώρας, τα οποία κατονομάζονται και είναι: η προστασία της εσωτερικής ασφάλειας, η διαφύλαξη της αξιοπιστίας και του διεθνούς κύρους της χώρας, καθώς και η προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Επίσης, αναφέρεται ότι αυτά τα έννομα αγαθά διαφυλάσσονται αποτελεσματικά, με την πρόβλεψη υψηλών προδιαγραφών ασφάλειας των συγκεκριμένων εγγράφων, προς αποφυγή πλαστογράφησης ή αντιγραφής αυτών και με την τήρηση ιδιαίτερων μέτρων ασφάλειας και επισημαίνεται ότι το απόρρητο επιβάλλεται, προκειμένου να μη γίνονται γνωστά σε ευρύτερο κοινό (ήτοι πέραν της Διεύθυνσης Διαβατηρίων/ΑΕΑ και του προμηθευτή) οι τεχνικές προδιαγραφές και τα επί μέρους τεχνικά χαρακτηριστικά και οι δικλείδες ασφάλειας των εντύπων διαβατηρίων, οποιαδήποτε δε δημοσιοποίηση των ιδιαίτερων μέτρων ασφάλειας θέτει σε άμεσο κίνδυνο τα προαναφερόμενα ουσιώδη συμφέροντα της χώρας (βλ. παρ. 25, υπό στοιχεία α, β και γ). Περαιτέρω, γίνεται μνεία των διατάξεων των άρθρων 17 (περ. δ') του ν. 3978/2011 και 15 (παρ. 3) του ν. 4412/2016, που προβλέπουν ότι οι απόρρητες συμβάσεις εκφεύγουν από το πεδίο εφαρμογής των νόμων αυτών (βλ. παρ. 25 υπό στοιχεία ε και στ), καθώς και των διατάξεων των

άρθρων 38, 48 (παρ. 2) και 50 (παρ. 1) του ν. 3978/2011, που προβλέπουν τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και τις σχετικές υποχρεώσεις δημοσίευσης της ανακοίνωσης ανάθεσης σύμβασης και της προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (βλ. παρ. 25 υπό στοιχεία ζ και θ) και των αντίστοιχων προβλέψεων των διαγωνιστικών διαδικασιών και της δημοσιότητάς τους που περιέχει ο ν. 4412/2016 (βλ. παρ. 25 υπό στοιχεία η και ι). Στη συνέχεια, επισημαίνεται ότι στις τρεις συνήθεις διαγωνιστικές διαδικασίες, που προβλέπονται στον ν. 3978/2011, ήτοι στην κλειστή διαδικασία, στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού και στη διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να δημοσιεύσει τη σχετική προκήρυξη στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (βλ. παρ. 25 υπό στοιχείο ια).

25. Στη συνέχεια, αναφέρεται ότι στις παραπάνω διαγωνιστικές διαδικασίες μπορεί να συμμετάσχει οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας, στον οποίο χορηγείται η διακήρυξη μαζί με τα υπόλοιπα στοιχεία και τις σχετικές τεχνικές προδιαγραφές - χαρακτηριστικά των υπό προμήθεια ειδών, ώστε να καταρτίσει την οικονομοτεχνική του προσφορά, επισημαίνεται δε ότι η τυχόν σχετική δήλωση εμπιστευτικότητας του οικονομικού φορέα προς διασφάλιση της εχεμύθειας των πληροφοριών, που τίθενται υπόψη του, δεν επαρκεί για την προστασία των ως άνω τεχνικών στοιχείων και προδιαγραφών, εξαιτίας της πολυπλοκότητας και του μεγέθους του φυσικού αντικειμένου του συγκεκριμένου διαγωνισμού, που συνεπάγεται τη μεγάλη διεύρυνση του κύκλου των προσώπων, που θα λάβουν γνώση των τεχνικών όρων και προδιαγραφών (προσωπικό των συμμετεχόντων στο διαγωνισμό οικονομικών φορέων και των τυχόν υπεργολάβων τους). Για τους λόγους αυτούς, με μόνη την υποβολή δήλωσης εμπιστευτικότητας δεν μπορεί να περιορισθεί η γνώση ευαίσθητων πληροφοριών ασφάλειας του Κράτους σε συγκεκριμένο και περιορισμένο κύκλο προσώπων και κατά συνέπεια, ενδεχόμενη διαρροή των παραπάνω ευαίσθητων στοιχείων (άκρως απόρρητες τεχνικές προδιαγραφές, τεχνικές προσφορές των λοιπών συμμετεχόντων) δεν δύναται να αποτραπεί με αυτόν τον τρόπο (βλ. παρ. 25 υπό στοιχείο ιβ). Εξάλλου, οι συμμετέχοντες στο διαγωνισμό οικονομικοί φορείς λαμβάνουν γνώση των τεχνικών χαρακτηριστικών όλων των προσφορών, επομένως το σύνολο των οικονομοτεχνικών προσφορών,

συμπεριλαμβανομένης και αυτής του αναδόχου προμηθευτή, θα περιέλθει στη γνώση ευρύτερου κύκλου προσώπων. Επισημαίνεται, επίσης, ότι η Αναθέτουσα Αρχή υποχρεούται να γνωστοποιήσει στους συμμετέχοντες, τα στοιχεία των προς αξιολόγηση τεχνικοοικονομικών προσφορών, προκειμένου να κριθεί το αποδεκτό ή μη αυτών, ακόμη και αν κάποιος συμμετέχων οικονομικός φορέας χαρακτηρίσει ορισμένα στοιχεία της τεχνικοοικονομικής του προσφοράς εμπιστευτικά, που καλύπτονται από τεχνικό ή εμπορικό απόρρητο. Τέλος, σημειώνεται ότι από όλα τα προαναφερθέντα εξάγεται το συμπέρασμα ότι με την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται στο άρθρο 35 του ν. 3978/2011 (βλ. παρ. 25 υπό στοιχείο ιγ), δεν δύναται να αποτραπεί ενδεχόμενη διαρροή ευαίσθητων-διαβαθμισμένων πληροφοριών (άκρως απόρρητες τεχνικές προδιαγραφές, τεχνικές προσφορές των λοιπών συμμετεχόντων).

26. Σημειωτέον ότι κατά την εξέταση του υποβληθέντος ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους δεν υπεισέρχεται σε ουσιαστική κρίση και αξιολόγηση των όσων αναφέρονται στη νέα παρ.25 της υπουργικής απόφασης, με αριθμό 16/ 27-06-2019, αφού κάτι τέτοιο απαιτεί ειδικές τεχνικές/οικονομικές γνώσεις και η αξιολόγηση αυτή ανήκει στην κυριαρχική εξουσία της Διοίκησης, αλλά διαπιστώνει εάν στην συγκεκριμένη απόφαση έχουν τεθεί όλα τα απαραίτητα αυτά στοιχεία που ο νόμος και η διαμορφωθείσα σχετική νομολογία των αρμοδίων δικαστηρίων απαιτούν, προκειμένου να θεωρηθεί ότι η απόφαση για τον χαρακτηρισμό της σύμβασης ως απόρρητης, είναι πλήρως και ειδικά αιτιολογημένη.

27. Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι στη νέα παράγραφο 25, που τίθεται κατά τροποποίηση της υπουργικής απόφασης, με αριθμό 16/ 27-06-2019, αφενός μεν αναφέρονται ρητά τα συγκεκριμένα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας, που επιβάλλουν να κηρυχθεί η κρίσιμη προμήθεια απόρρητη, αφετέρου δε, αιτιολογείται ειδικότερα ότι τα ουσιώδη αυτά συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλισθούν με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, που η αναθέτουσα αρχή καθιστά διαθέσιμες σε μία διαδικασία ανάθεσης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 35 του ν. 3978/2011. Συνεπώς, νόμιμα κηρύσσεται απόρρητη η διαδικασία σύναψης της συγκεκριμένης προμήθειας, με την κρίσιμη υπουργική απόφαση, κατά τροποποίηση της παραγράφου 25 αυτής, σύμφωνα με τα παραπάνω και,

συνακόλουθα, νόμιμα εξαιρείται για τον λόγο αυτό από την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 4412/2016 και 3978/2011.

Απάντηση

28. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Β' Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδοτεί **ομόφωνα** ως εξής:

Νόμιμα κηρύσσεται απόρρητη και εξαιρείται από την εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 4412/2016 και 3978/2011, η διαδικασία σύναψης προμήθειας εξωφύλλων διαβατηρίων με ενσωματωμένο ηλεκτρονικό επεξεργαστή, καθώς και αναλωσίμων υφιστάμενου εκτυπωτικού συστήματος για την εκτύπωση διαβατηρίων και λοιπών εγγράφων ασφάλειας μορφοτύπου ID1, κατά τροποποίηση της παραγράφου 25 της απόφασης της Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, με αριθμό 16/27-06-2019 διότι η νέα παράγραφος 25, όπως αυτή παρατίθεται στο έγγραφο του ερωτήματος, περιέχει, σχετικά με την κήρυξη του παραπάνω απορρήτου, πλήρεις και ειδικές αιτιολογίες.

ΘΕΩΡΗΘΙΚΕ

Αθήνα, 13-12-2019

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Γ. Χαλκιά

Ιωάννης - Κωνσταντίγος Χαλκιάς

Πρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Θωνια

Παντελεήμων Παπαδάκης

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

